

Tikka pullan våre - fra kåpefôr til dataskjerm

Av Rachel Haarseth

Fagmann i husdyrhold var han ikke, Jacob Breda Bull, men hans innlevelse i folkesjela og hans begeistring for naturen, ga han visjoner for småfeholdet som nesten er identisk med dagens situasjon.

Han skriver i 1916 om anskaffelsen av en større hardfør saurase, "anskaffelse av store franske eller italienske Hyrdehunder, som kunne holde Saueflokker på Hundreder sammen og tukte alle Udyr - like fra ræv og Ørn til Jerv og Ulv - og Sauavlens vilde paany bli lønnende for Rendalen."

"Men da måtte den drives i stor Stil og for fuldt alvor. Ikke en 15-20 Sauer paa hver Gaard, men Hundreder, gjerne hver Grend i Samlag, saa Gjeter og Hundehold blev fælles; paa den Maate vilde Dalens Høifjeldsbeiter, som Husdyr ellers aldrig naar, utnyttes til Opdrætt av vort nyttigste Smaafæ i tusindvis."

Poetisk optimist - noe helt annet enn datidens fagfolk, som med nøkternhet omtalte et småfehold som kunne kvele Bulls optimisme.

Bestyrer ved Jønsberg Landbruksskole, Joh. L. Hirsch skrev i 1923 i "Bondens Raadgiver" at "Sauen får ofte tvillinglam, ... Tvillinger lønner seg forresten ikke, ... Det er av de største feil i vår saueavl, at lammen selv får lam, allerede når de er årsgamle. Det må føre til sauerasens degenerasjon, til tynnullede og svake sauer, like litet tjenlig til frembringelse av såvel ull som kjøtt."

Hirsch sier i forordet til boka at "Skal en bonde elske sin gjerning må han forstå den; han må vite litt om hvordan det før har vært..." Videre lesing i denne boka, gir meg en følelse av at en sau ikke kan være en sau lenger.

"En sau som veier mellom 40 og 50 kg, greier seg

om vinteren med et for som svarer til 1 kg høi om dagen. Store sauer på 50 til 60 kg levende vekt ...."

Saubøndene i Nord Østerdalen sitter i dag med sine PC-er og konstaterer at den gjennomsnittlige høstvekta på lamma ligger omkring 45 kg; og at tikkene deres, som har tvillinger og trillinger, veier mellom 80 og 120 kg.

Visste de hvilken rivende utvikling de var midt inne i, herrene Oldertrøen, Telneset, Muller, Aalborg og Røst, da de i 1947 startet Tynset Sau- og Geitalls-lag? Var den allerede da avlegs, Hirsch sin lærebok, der den forfektet at "Lauv er omtrent uundværlig til sauens vinterfôring."

"Godt lauv av rogn, asp, ask, alm og bjerk har omtrent samme næringsverdi som kløverhøi, når det er velberget. Der er mest kjervlauv som anvendes til sauen. Kjerven bør rives i stykker og deles ut i krybben. 1 kjerv til 4 a 8 sauer om dagen er passelig."

Dengang høstet de lauv - kulturlandskapspleie snakker vi om i dag. "Har man dårlig høi og intet lauv, bør man bruke litt krydderurter og blande i høiet hver dag. Slike kan samles om sommeren; de finds allesteds: Perikum, mynte, pølseurt, malurt, myske, kalmus, søte, kvanne både rot og stilk."

I dag forteller grønne tall på dataskjermene at tikkene trenger 0,96 FEm daglig, med 80g AAT pr. FEm og med laveste PBV-verdi på -30g pr. FEm. 1kg høy er blitt til 0,7 FEm, og har 92g AAT og -35g PBV pr. FEm. Den velkjente kålrota beskrives med 76g AAT og -39g PBV pr. FEm.

Datateknologien kjenner ikke ordene lauv og kryddervekster --- og kvinnfolkene forsvinner ut av jordbruket - det er ikke lenger nødvendig å plukke malurt og søte.....

Hirsch skriver i Bondens Raadgiver at "Al denne raseløse avl er høist ulønnsom." I dag er det vesentlig Norsk Kvit Sau som holder hus i våre fjøs. En sau som er en blanding av 4-5 forskjellige raser; og kanskje et resultat av fagekspertene sine doseringer om rasjonell drift, rasjonell utvikling og rasjonell husdyravl.

Når fagekspertene begynner å bruke ord som helhetlig, økologisk, globalt forsvarlig og mangfold - vil ei ny forandring være igang.

- Danser sauen om morgenen blir det vind - sier ordtaket. Sauen har danset, forandringens vind har blåst - og en sau er ikke lenger hva den var. Vi sitter tilbake med en hel rekke spørsmål - men også med Jacob Breda Bulls visjoner.

